

1. Батуев А. С, Соколова Л. В. Учение о доминанте как теоретическая основа формирования системы «мать — дитя»//Вестник Санкт-Петербургского университета. — СПб.: изд. СПб. ГУ, 1994. В. 2. - С. 85-102.
2. Даниленко Н.В. Формування психологічної готовності жінки до материнства: автореф. дис. канд. психол. наук/ Н.В. Даниленко. – Харків, 2007
3. Добряков И. В. Гипогестогнозический вариант психологического компонента гестационной доминанты // Здоровье ребенка современного города: Материалы IX Международной конференции. – СПб.: СПбГТУ, 2002.
4. Добряков И. В. Гипогестогнозический вариант психологического компонента гестационной доминанты // Здоровье ребенка современного города: Материалы IX Международной конференции. – СПб.: СПбГТУ, 2002.
5. Добряков И.В. Клинико-психологические методы определения типа психологического компонента гестационной доминанты / И.В. Добряков //Перинатальная психология и нервно-психическое развитие детей: сб. мат. конф. – СПб., 2001. – С. 39-48.

Отримано 20.06.2014 р.

УДК 159.964.2

Радчук В.М. °

Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри практичної психології (м. Чернівці)

МЕХАНІЗМИ ВИБОРУ ШЛЮБНОГО ПАРТНЕРА

У статті розглядається проблема несвідомих механізмів вибору шлюбного партнера з позиції юнґіанського психоаналітичного дискурсу. Аналізується етіопатогенез феноменологічного динамічного патерну при формуванні парадигми дисфункціонального потенціалу “гнівомана”. Розвивається ідея про те, що в основі латентної програма шлюбних стосунків лежить архетипове прагнення суб’єкта до воз’єднання з “Іншим”. Експлікується механізм феноменологічного “зчитування” світу та стосунків власного “Я” з “Іншим”, що інтеріоризується у формі комплексів, а екстрапольоване відчуття цього стає основою уявлення про світ і здійснює суттєвий вплив на вибір шлюбного партнера та майбутні стосунки.

Ключові слова: феноменологічний динамічний патерн, травма сепарації, “зчитування” світу, батьківське імаго, відчуття безсилля, пошук “Всемогутнього Іншого”, дисфункціональний потенціал “гнівомана”, емоційна запрограмованість

В статье рассматривается проблема бессознательных механизмов выбора брачного партнера с позиции юнгианского психоаналитического дискурса. Анализируется этиопатогенез феноменологического динамического паттерна при формировании парадигмы дисфункционального потенциала “гневомана”. Развивается идея о том, что в основе латентной программы брачных отношений лежит архетипическое стремление субъекта к воссоединению с “Другим”. Эксплицируется механизм феноменологического “считывания” мира и отношений собственного “Я” с “Другим”, что интериоризуется в форме комплексов, а экстраполированное ощущение этого становится основой представления о мире и оказывает существенное влияние на выбор брачного партнера и будущие отношения.

Ключевые слова: феноменологический динамический паттерн, травма сепарации, "считывания" мира, родительское имаго, ощущение бессилия, поиск "Всемогущего Другого", дисфункциональный потенциал "гневомана", эмоциональная запрограммированность

The paper deals with the problem of unconscious mechanisms of a marriage partner choice from the position of Jungian psychoanalytic discourse. Etiopathogenesis of phenomenological dynamic pattern in formation of the paradigm of dysfunctional potential of "anger-maniac" is analyzed. The author develops an idea that the background of latent marital relations program is set up in an archetypical desire of the subject to reunion with the "Other". Mechanism of phenomenological "reading" out the world and relationship between "I" and the "Other" which is interiorized in the form of complexes has been explicated. And extrapolated feeling of it becomes the basis for understanding the world and influences significantly on the choice of marriage partner and future relationships.

Keywords: phenomenological dynamic pattern, trauma of separation, "reading" out the world, paternal imago, sense of powerlessness, search of "Almighty Other", dysfunctional potential of "anger-maniac", emotional programming

Актуальність. Найбільш значимою для дошлюбного періоду є мотивація вступу в шлюб. Прийняття рішення нерідко полімотивоване, можна виділити такі мотиви: любов, борг, духовна близькість, матеріальний розрахунок, психологічне відповідність, моральні міркування тощо. Будь-який з них може виявитися провідним, проте молоді люди найчастіше на перше місце ставлять любов.

Особливості процесу шлюбного вибору пов'язані з тим, що в різних культурах і на різних стадіях історичного розвитку різні як простір можливих виборів, так і ступінь свободи індивідуального вибору.

Метою даної статті є теоретичний аналіз наукових психологічних підходів і думок щодо вибору молодими людьми шлюбного партнера.

Існують різні теорії вибору шлюбного партнера. Деякі дослідники, наприклад К. Мелвілл, уподібнюють процес вибору чоловіка торговій угоді, причому «валютою» в обміні служать такі соціальні цінності двох індивідів, як соціальне походження, економічне становище, освіта та особисті якості (вік, зовнішність) (Melville K., 1977).

Прихильники теорії гомогамії (Най А., Берардо Ф., Боссард Дж. та ін) стверджували, що «обмінені» можуть бути не будь-які чоловік і жінка, а лише ті, які мають однакову «соціальну цінність», або гомогамію. Фактично в число можливих обранців входять кандидати з однаковими характеристиками, які мають першорядне значення з точки зору шлюбного вибору (раса, віросповідання, соціальний клас, близькість за освітою, віком, шлюбним статусом, територіальна близькість проживання) (NyeL, BerardoE, 1973).

Теорія «доповнюючих потреб» (Уинч Р.) полягає у припущенні, що принцип гомогамії може бути застосований лише до соціально-культурних характеристик, а на рівні особистісних характеристик притягуються протилежності (Winch R., 1954). Це означає, що владного чоловіка нерідко приваблює лагідна жінка, а спокійному і м'якому чоловіку може симпатизувати енергійна і пряма жінка (Крайг Г., 2002).

Інструментальна теорія добору подружжя, розроблена Сентерсом (Centers R., 1975), також приділяє першорядну увагу задоволенню потреб, але при цьому стверджує, що одні потреби (наприклад, статева і потреба в приналежності) більш важливі, ніж інші, і що деякі потреби більш притаманні чоловікам, ніж

жінкам, і навпаки. Згідно Сентерсу, людину тягне до тієї людини, чиї потреби схожі з її власними або доповнюють їх.

Згідно Адамсу, який вивчав міцні студентські пари протягом 6 місяців, первинний потяг заснований скоріше на зовнішніх особливостях, таких як фізична привабливість, товариськість, врівноваженість і загальні інтереси. Відносини які зав'язалися зміцнюються завдяки реакціям оточуючих, отриманню статусу пари, відчуттю затишку і спокою в присутності один одного і дії інших подібних факторів. Потім пара вступає в стадію взаємних зобов'язань і близькості, що ще більше зближує партнерів. Члени пари, які зв'язали себе взаємними зобов'язаннями, вивчають погляди і цінності один одного. На цій стадії пара часто готова до того, щоб прийняти рішення про вступ у шлюб (Adams B.B., 1979).

Теорія «стимул - цінність - роль» (Мерстейн Б.) ґрунтується на двох важливих посиленнях: на кожному ступені розвитку взаємин партнерів міцність відносин залежить від так званої рівності обміну (відбувається врахування плюсів і мінусів кожного індивіда, кожна людина намагається одружитися з найбільш привабливим для себе партнером); шлюбний вибір включає в себе серію послідовних стадій, або фільтрів. Виділяються три стадії: стимул (привабливість партнера) - цінність (схожість поглядів) - роль (відповідність ролі до поведінки обранця своїм очікуванням) (Murstein B., 1970).

У «круговій теорії любові» (Рейс А.) розглядається чотири стадії: встановлення взаємозв'язку (критерій - легкість спілкування, що залежить від соціально-культурних факторів); саморозкриття - виникнення довіри, можливість розкриття себе перед іншим; формування взаємної залежності (на основі почуття необхідності один одному); реалізація базових потреб особистості (в любові, довірі) (Reissl. L., 1976).

Спільним для перелічених теорій є те, що всі вони базуються на принципі соціально-культурної гомогамії, а механізм вибору партнера розглядається як система фільтрів. Дані теорії послідовно звужують коло можливих обранців, відсікаючи невідповідних. На заключному етапі залишаються ті пари чоловіків і жінок, які теоретично повинні добре підходити один одному як подружжя. Напрямок досліджень мотивів вибору шлюбного партнера, названий «ідентифікацією», має своїм методологічним витоком психоаналіз. Представники цього напрямку вважають, що при подружньому виборі ідентифікація дитини з батьком виявляється в тому, що пошук партнера ґрунтуються на виробленому уявленні про батька протилежної статі як ідеалу людини. За цією теорією, задоволеність шлюбом залежить від відповідності дружини образу батька. снують різні точки зору на роль ідеалізації партнера в дошлюбне періоді.

Ідеалізація необґрунтовано завищує очікування, які пред'являються до партнера і до взаємодії з ним. Усвідомлення того, що реальна людина, з якою відбувається взаємодія, не відповідає ідеалізованому образу, відіграє деструктивну роль, призводить до глибокої незадоволеності партнером, собою, відносинами в цілому і при невмінні або небажанні налагодити взаємодію з урахуванням більш реального образу партнера призводить до розпаду стосунків.

На думку А. Маслоу, у самоактуалізованих особистостей, тобто тих які досягли найвищого рівня розвитку, рівня реалізації своїх амбіцій, найбільш яскраво виражена здатність любити і бути коханим. Для їхнього кохання характерна повна спонтанність і природність. Ідеалізація не властива їм зовсім

(гуманістична психологія). Ідеалізація партнера є стимулом для розвитку її особистості, визначає для нього деяку «зону найближчого розвитку», тобто як би вказуючи, яким він може стати (конструктивна точка зору).

Представники рольової теорії (Парсонс Т., Бейлз Р., Харбер Б., Орт Р. та ін) вважають, що задоволеність шлюбом залежить від відповідних рольових очікувань партнерів рольової поведінки.

Ідея романтичного кохання, яка лежить в основі шлюбних взаєностосунків, містить в собі багато енергії оскільки підживлюється з глибинного та загального екзистенційного почуття сепарації, і тих благ, які ми отримуємо від сучасної цивілізації та культури, зовсім недостатньо, щоб відновити цей втрачений позачасовий зв'язок. Важливим є те, що динамічний характер шлюбних взаєностосунків визначається первинними відносинами, які суб'єкти колись інтеріоризували і відчують як феноменологічні та несвідомі. Саме з цих первинних феноменологічних відносин приходить відчуття глибини, руху та запрограмованості, до того ж, не усвідомлюючи цієї «внутрішньої програми», яка закладена глибоко всередині, ми можемо заподіяти шкоду близьким людям та собі. Оскільки кожен суб'єкт несе в собі глибоку екзистенційну травму («травму сепарації»), будучи міцно пов'язаним з матір'ю, в перинатальний період, він раптово відділяється від неї під час пологів, і тоді цей зв'язок переривається і вже ніколи не відновлюється повністю. Тому, глибинне прагнення до возз'єднання з матір'ю відіграє величезну роль в нашому житті та шлюбному партнерстві: воно проявляється і у вживанні наркотичних речовин, і у пошуках сурогатів цього зв'язку в мистецтві, і у втечі в романтичне кохання, у фантазії про пошук партнера, який би надав смисл життю та діяльності і задовольнив би глибинні потреби. Шок сепарації виявляється настільки сильним і викликає таке потрясіння, що слід втраченого зв'язку відбивається на нервовій системі людини і зберігається в її несвідомому [3, с. 228-250; 7, с. 123-141].

Саме тому, первинним мотивом, латентною програмою будь-яких стосунків є архетипове прагнення суб'єкта повернутися назад, «додому» і воз'єднатися з «Іншим». Щодо «Іншого», в контексті нашого дослідження, вслід за Дж. Холлісом, будемо розглядати його як відмінне від «Я», «не-Я», яке використовується по відношенню до людей однієї статі, і до гетеросексуальних стосунків. До того ж, якість шлюбних стосунків прямо залежить від того, як суб'єкт ставиться до себе, оскільки всі стосунки формуються на несвідомому рівні, то драма та психодинаміка ставлення до інших і до «Іншого», тобто трансцендентного відображають особливості індивідуальної психіки [4, с. 34-45; 6, с. 148].

Тому, перш ніж перейти до аналізу алгоритму несвідомих механізмів «вибору» шлюбного партнера, зупинимося на феноменологічному динамічному патерні при формуванні парадигми дисфункціонального потенціалу шлюбного партнера.

Оскільки, зародження свідомості стає причиною неврозу – внутрішнього розщеплення між суб'єктом та об'єктом, «Я» та «Іншим», тягар усвідомлення весь час зростає і дитині стає все складніше його нести, їй необхідно знати, що потрібно зробити, щоб перенести, спроектувати свою прив'язаність на інший об'єкт, якщо це можливо, а якщо ні – то як їй вижити. Дитина починає «зчитувати» світ, щоб розпізнати його послання, починає розуміти, чому цей світ може її навчити і які задачі він ставить перед нею. Це «зчитування» має феноменальну

природу і будується на відчуттях, а не на раціональних і когнітивних процесах [3, с. 35-58].

Феноменологічне “зчитування” світу створює емоційну сферу дитини, із якої поступово складається структура її особистості та формуються стратегії виживання, проте таке “зчитування” обов’язково буде неповним, обмеженим відносинами в сім’ї, без можливості усвідомлення того, що існує величезна різноманітність інших можливих моделей. Вже з самого народження дитина починає «зчитувати» безпосередні стосунки свого “Я” з “Іншим”. Дитина відчуває свій зв’язок з “Іншим”, або його відсутність, і екстрапольоване відчуття цього зв’язку стає основою її уявлення про світ. Таким чином, у дитини формується певна заломлююча призма, яка формується особливостями психологічної атмосфери конкретної сім’ї та культурними нашаруваннями, і крізь цю заломлюючу призму дитина дивиться на оточуючий світ, і на підставі побаченого живе в цьому світі та робить власний вибір. Дж. Холліс підкреслює, що все життя людини – це результат феноменологічного “зчитування” таких латентних послань [2, с. 291; 3, с. 45-52; 5, с. 23].

Отже, відчуття зв’язку з “Іншим” відіграє ключову роль у життєдіяльності суб’єкта, тому дитина задіює інші канали “зчитування”, щоб зрозуміти, що відбувається навколо. Вже у шестимісячному віці, вона не тільки шукає точку опори у фізичній реальності, а й примірює на себе емоційну реальність “Іншого”. Окрім цього діти знаходять у поведінці дорослих вказівки на те, чого можна чекати від цілого світу (напр., якщо дорослі навколо дитини відчувають тривогу, і якщо навіть вони, такі всемогутні, здатні злякатися, то дитина може зробити тільки один висновок: той світ, в який вона потрапила, представляє велику небезпеку) [3, с.43;76].

Більш того, спостерігаючи за поведінкою дорослих по відношенню до дітей і по відношенню один до одного, дитина отримує уявлення не тільки про те, як влаштований світ, але й латентне послання цього світу. Оскільки, образ мислення дитини відноситься до регресивного, інфантильного, яке характеризується зарозумілістю та параноєю і в ньому відсутня здатність до суб’єкт-об’єктної дихотомії, дитина проектує свій страх та неосвіченість на весь світ, неправильно інтерпретує факти і приходять до висновків, заснованих на власній всемогутності, і впевненості, що причиною всіх сімейних проблем є вона сама [1, с. 129-138].

Окрім такого феноменологічного “зчитування” світу, яке звужує та викривляє бачення суб’єктом самого себе та оточуючих його людей, існують й інші переживання, які здійснюють суттєвий вплив на його майбутні стосунки. Великою системною травмою виявляться саме народження дитини, екстримальні випадки повсякденного життя, також, викликають різнобічні травми: травми «надлишку» та «дефіциту», емоційного поглинання або занедбаності тощо[8, с.225].

Отже, всі причини припинення особистісного розвитку і проблем в міжособистісних відносинах зазвичай прояснюються в процесі дослідження дитячо-батьківських стосунків, які інтеріоризувалися у формі комплексів. Такі комплекси, особливо батьківське імаго (афективно заряджені образи), наповнені унікальною дискретною енергією, яка накопичувалася на протязі індивідуальної історії. При активізації комплексів їх енергія досягає такого рівня, що подавляє “Его” суб’єкта і зовсім змінює його почуття реальності. Батьківські комплекси

зазвичай здійснюють найбільший вплив на вибір шлюбного партнера, оскільки саме вони формують у суб'єкта первинне відчуття стосунків з оточуючими та залишаються їх базовою парадигмою. Навіть тоді як, Д. Віннікотт ввів поняття "достатнього хорошого" батька, яке дозволяє виправити батьківську поведінку, все одно основним джерелом дитячих травм є батьки, оскільки їх природа далека від досконалості, обов'язково буде впливати на дитину і залишить незабутній відбиток на її психіці. Дж. Холліс підкреслює, що саме із-за суб'єктивних викривлень при "зчитуванні" цих первинних стосунків неможливо перебільшити ступінь впливу батьківських комплексів на характер подальших стосунків [1, с. 142; 3, с. 54-82; 5, с. 38-47; 7, с. 213-220].

Таким чином, інтеріоризованим зразком цих відносин, їх серцевиною є відчуття безпорадності, безсилля. Так починається жахливий пошук, постійного, "Всемогутнього Іншого", який зцілить дитячу травму, оскільки проблема безсилля дає про себе знати на протязі всього життя суб'єкта і може завести настільки далеко, що людина стане "вибирати", звісно несвідомо, для формування стосунків, також, травмованих суб'єктів [6, с. 208].

Тепер розглянемо феноменологічний динамічний патерн суб'єкта при дисфункціональному потенціалі "гнівомана". Характерологічні особливості партнера-гнівомана кваліфікуються як згубний недолік у шлюбних стосунках, оскільки такого партнера характеризує схильність до вибухів гніву, який часто виходить за рамки звичайного та доречного. Так, Б. Анджеліс наводить перелік симптоматичних проявів, що визначають "гнівомана":

- 1) характеризується здатністю часто і сильно дратуватися з будь-якого незначного приводу;
- 2) характеризується нетерплячістю, лабільністю настрою, агресивними проявами, втратою контролю над собою;
- 3) власне роздратування та агресію, які можуть проявлятися у вербальній та фізичній формі, переносить на оточуючих;
- 4) характеризується здатністю до частих проявів емоційного, психологічного та фізичного насилля.

Оскільки схильність до маніакальної дратівливості та гнівливості є симптомом глибокої травмованості суб'єкта, причини чому людина стає гнівоманом обумовлені певними ситуаціями дитинства у конфронтації з якими дитина відчуває безпорадність та сум, які вона не може каналізувати в даний момент, накопичуючи їх, тому вона тільки в дорослому віці виплескує їх у вигляді гніву та люті на шлюбних партнерів [4, с. 24-82; 5, с. 56-77; 7, с. 213-220; 9, с. 112-146].

Отже, етіопатогенез феноменологічного динамічного патерну при дисфункціональному потенціалі "гнівомана" проявляється у:

- 1) потенційні гнівомани в дитинстві зазнавали образливе ставлення по відношенню до себе, часто ставали жертвами психологічного, емоційного та фізичного насилля, накопичували в собі гнів, який змогли виплеснути назовні тільки у дорослому віці, коли нарешті відчули себе у безпеці;
- 2) в дитинстві гнівомани відчували себе нелюбимими та покинутими внаслідок розлучення батьків, або тривалої відсутності чи смерті одного з батьків, і свій накопичений дитячий гнів вони виміщають у дорослому віці на тих, кого люблять, з вступають у шлюбні стосунки;

3) в дитинстві гнівомани гостро відчували своє безсилля (у них були батьки-алкоголіки, яких вони не могли спасти; вони безпорадно спостерігали, як один з батьків знущається над іншим; їм ніколи не дозволялося виражати власні почуття) і тільки в дорослому віці, вони можуть компенсувати це відчуття безсилля, пригнічуючи інших власним гнівом [3, с. 213-220; 7, с. 112-146].

Розглянувши етіопатогенез феноменологічного динамічного патерну суб'єкта при дисфункціональному потенціалі "гнівомана" треба зупинитися на несвідомих механізмах вибору такого партнера для шлюбних взаєностосунків. Отже, в основі вибору шлюбного партнера "гнівомана" лежить підсвідома емоційна запрограмованість людини, яка змушує її, з низки причин, "вибирати" саме такого партнера. До цих причин належать, по-перше, те, що хтось з батьків особи, яка "вибирає" собі у партнери "гнівомана", або вони обидва були вкрай дратівливими, і з дитинства у неї в свідомості гнів та любов тісно переплітаються; якщо людина росте в такій сім'ї і подібні симптоми стають для неї звичним видовищем, то у неї формується надзвичайно високий рівень терпимості до дратівливої поведінки батьків, а оскільки дома це було "нормою", то емоційна запрограмованість ніби змушує людину вважати "гнівається – значить, любить". З тих, з ким в дитинстві поводитися грубо та жорстоко, часто виростають дружини які зазнають фізичного насилля або забиті чоловіки, вони ж можуть ставати і "домашніми тиранами".

По-друге, у особи, яка "вибирає" партнера-гнівомана, дуже низька самооцінка, що і робить її легкою здобиччю агресивного та дратівливого партнера, оскільки така людина не звикла гідно себе цінувати і живе із сильним відчуттям власного безсилля.

По-третє, таким особам важко виражати власний гнів, тому в якості шлюбних партнерів, вони часто притягаються саме протилежності, щоб компенсувати незбалансованість власної особистості. Внаслідок цього, жінка, яка нездатна розсердитися або виразити незгоду, може притягти надзвичайно гнівливого чоловіка. Окрім цього, "гнівоман" може виражати ті емоції, які подавляє в собі його партнерка, коли вона заглушує або відкидає власні гнівні емоції, то партнер-гнівоман ніби їх підхоплює, і вони підкріплюють накопичений ним гнів [3, с.126-137; 4,с.24-82;5, с. 56-77; 7, с. 213-220].

Все сказане дає змогу зробити **висновок** про те, що феноменологічне "зчитування" світу та стосунків власного "Я" з "Іншим", батьківське імаго, що інтеріоризувалися у формі комплексів та екстрапольоване відчуття цього зв'язку з "Іншим", або його відсутність, стає основою уявлення про світ, заломлюючою призмою здійснюючи суттєвий вплив на несвідомий "вибір" шлюбного партнера та майбутні стосунки, оскільки саме вони формують у суб'єкта первинне відчуття стосунків з оточуючими та залишаються його базовою парадигмою.

Формування подружньої пари - складний процес, пов'язаний з різного роду труднощами і проблемами. Добре якщо молоді люди самостійно знайдуть ефективні шляхи виходу з цих проблем, в іншому випадку їм необхідна психологічна допомога.

Список використаних джерел

1. Аллан Дж. Ландшафт детской души. Психоаналитическое консультирование в школах и клиниках / Под общей ред. В.В. Зеленского. — СПб. — Минск: Диалог — Лотаць, 1997. — 287 с.
2. Лейбин В. М. Словарь-справочник по психоанализу / В. М. Лейбин. — СПб.: Питер, 2001. — 688 с.

3. Малер М. Психологическое рождение человеческого младенца: Симбиоз и индивидуация / М. С. Малер, Ф. Пайн, А. Бергман. – Пер. с англ. Е. А. Шандрова, Е. А. Перова. – М.: Когито-Центр, 2011. – 413 с. (Библиотека психоанализа).
4. Холлис Дж. Грезы об Эдеме: В поисках доброго волшебника / Дж. Холлис. – Пер. с англ. В. В. Мершавки. – Под ред. В.И. Белопольского. – М.: Когито-Центр, 2011. – 222 с. (Юнгианская психология).
5. Холлис Дж. Душевные омуты: Возвращение к жизни после тяжелых потрясений / Дж. Холлис. – Пер. с англ. В. В. Мершавки. – 3-е стереотип. изд. – М.: Когито-Центр, 2010. – 192 с. (Юнгианская психология).
6. Холлис Дж. Перевал в середине пути: Как преодолеть кризис среднего возраста и найти новый смысл жизни / Дж. Холлис. – Пер. с англ. В.И. Белопольского, В. В. Мершавки. – М.: Когито-Центр, 2011. – 208 с. (Юнгианская психология).
7. Шарфф Д. Терапия пар в теории объектных отношений / Д.Э. Шарфф, Дж. С. Шарфф. – Пер. с англ. А. М. Боковиков, Л. Б. Сумм. – М.: Когито-Центр, 2008. – 384 с. (Библиотека психоанализа).
8. Юнг К.Г. Избранные труды по аналитической психологии. Психологические типы / К. Г. Юнг. – М., 1929. – 359 с.
9. Юнг К.Г. Феномен духа в искусстве и науке / К. Г. Юнг. – М.: Ренессанс, 1992. – 295 с.

Отримано 20.06.2014 р.

УДК 316.6: 159.9. 072.5: 078

Соснюк О.П. °

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, факультет психології, кандидат психологічних наук, доцент (м.Київ)

ПРОЕКТИВНА МЕТОДИКА «КРЕАТИВНИЙ ПРОСТІР» ЯК ІНСТРУМЕНТ ДІАГНОСТИКИ СПОЖИВЧОЇ ПОВЕДІНКИ

У статті пропонується авторська проєктивна методика «Креативний простір». Описуються діагностична процедура та загальна інтерпретаційна схема результатів обстеження; розглядаються можливості використання даної методики в прикладних психологічних дослідженнях; наводяться виявлені індикатори споживчої мотивації.

Ключові слова: проєктивна методика, дослідницький інструмент, ментальні території, індикатори споживчої мотивації

В статье предлагается авторская проективная методика «Креативное пространство». Описываются диагностическая процедура и общая интерпретационная схема результатов обследования; рассматриваются возможности использования данной методики в прикладных психологических исследованиях; приводятся выявленные индикаторы потребительской мотивации.

Ключевые слова: проективная методика, исследовательский инструмент, ментальные территории, индикаторы потребительской мотивации

The article represents an original projective method «Creative Space». It includes description of a diagnostic procedure and overall interpretation of research results. An impact of this method in applied psychological researches is considered. The indicators of consumers' motivation are offered in the paper.

Keywords: projective method, research tool, mental territories, indicators of consumers' motivation